

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
у сфері соціальних відпусток»
(реєстр. № 9018 від 15.02.2023 р.)*

Метою законопроекту є удосконалення норм трудового законодавства про відпустки в частині надання соціальних відпусток для одиноких батьків дитини та приведення норм трудового законодавства України до стандартів Європейського Союзу.

Положення проекту не суперечать Конституції, іншим законам України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Законопроектом пропонується: визначити поняття «одинок матір», «одинокий батько»; забезпечити новий порядок надання матері, батьку дитини відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; встановити порядок надання відпустки без збереження заробітної плати для матері, батька дитини, яка потребує домашнього догляду.

Розглянувши законопроект, вважаємо слушним висловити такі пропозиції.

1. Зауваження та пропозиції концептуального характеру.

Оновлені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення рівних можливостей матері та батька у догляді за дитиною» від 15 квітня 2021 року № 1401-ІХ частина п'ята статті 51 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України) та статті 18, 19 Закону України «Про відпустки» (далі – Закон) передбачають можливість для одиноких матерів та батьків, які виховують дитину без батька (матері), працювати у режимі скороченої тривалості робочого часу та право на соціальні відпустки відповідно. Зауважимо, що застосовний у цих нормах підхід до розуміння понять «одинок мати» та «одинокий батько» є відмінним від розуміння цих понять, наведених у пункті 9 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами трудових спорів» від 06.11.1992 року № 91 (далі – Постанова). Відповідно до змісту норм трудового законодавства, для визнання «одинокими» матір і батька дитини достатньо однієї ознаки – самостійне виховання дитини. Батько / мати тільки тоді можуть бути визнані такими, що беруть участь у вихованні дитини, коли проживають разом із дитиною або є інші докази щоденної участі в її вихованні.

Пропоновані проектом редакції частини другої статті 19 Закону та частини шостої статті 51 КЗпП України містять визначення понять «одинок мати» та «одинокий батько», зміст яких є дискусійним і таким, що не корелюється із положеннями частини п'ятої статті 51 КЗпП України. Відсутність ознаки «самостійно виховує дитину» суттєво впливає на обсяг поняття «одинок мати» і «одинокий батько». Самостійне виховання дитини вимагає більшого

часу, саме тому трудовим законодавством передбачені пільги: скорочена тривалість робочого часу, соціальні відпустки тощо.

Окрім того, спосіб формулювання пропозицій у вигляді нової частини до статті 19 Закону та статті 51 КЗпП України, які містять визначення понять і застосовують сполучення слів «для цілей цих законів», не відповідає правилам законопроекування. Для реалізації мети законопроекту доцільно пропозиції сформулювати не як окремі частини статей, а в інший спосіб, зокрема шляхом застосування «примітки». Примітки до окремої статті чи одночасно кількох статей закону створюються з метою роз'яснення змісту термінів, які вживаються в них, і містять кількісні та якісні характеристики, визначення поняття за допомогою переліку елементів, які входять до його обсягу.

2. Пропозиції до змісту законопроекту.

Підтримуючи ідею наближення норм трудового законодавства до стандартів Європейського Союзу, зауважимо, що запропоновані законопроектом зміни й доповнення доцільно привести у відповідність до положень Директиви (ЄС) 2019/1158 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року про баланс між роботою та особистим життям для батьків і опікунів¹, якою скасована Директива Ради 2010/18/ЄС (остаточно припинила дію 1 серпня 2022 року).

Пункт 20 Директиви зазначає: оскільки більшість батьків не користується своїм правом на відпустку для догляду за дитиною або передає значну частину права на таку відпустку матерям, цією Директивою подовжується тривалість мінімальної відпустки для догляду за дитиною з одного до двох місяців, яка не може бути передана від одного з батьків до іншого та, щоб заохотити батьків брати відпустку для догляду за дитиною, зберігаючи при цьому право кожного з батьків брати щонайменше чотири місяці відпустки по догляду за дитиною. Таким чином, передбачена законопроектом нова редакція статті 18 Закону щодо відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку є дискусійною в частині одночасного, протягом чотирьох місяців, перебування батьків у такій відпустці.

Окрім того, потребують доопрацювання положення про порядок надання таких відпусток, з метою уникнення неоднозначної практики їх застосування. Так, пунктами 22 і 23 Директиви передбачено, що держави-члени мають зазначати у законодавстві не тільки періоди повідомлення (заяву), яку працівник надає роботодавцю щодо відпустки для догляду за дитиною, а й передбачати або не передбачати залежність права на відпустку для догляду за дитиною від певного періоду роботи у роботодавця; можливість для роботодавців відкладати надання відпустки для догляду за дитиною за певних обставин і за умови, що роботодавці повинні зазначити причини такої відстрочки у письмовій формі.

---

¹ Директиви (ЄС) 2019/1158 Європейського парламенту та Ради від 20 червня 2019 року про баланс між роботою та особистим життям для батьків і опікунів і скасування Директиви Ради 2010/18/ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32019L1158>

3. Види ризиків ухвалення законопроекту.

Врахування наведених зауважень дозволить уникнути ризиків: правової невизначеності щодо понять «одинока мати» і «одинокий батько» для цілей трудового законодавства та правових колізій щодо порядку надання додаткових соціальних відпусток.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.